

nr. 5, jrg. 1, mei 2011

Uitgave/Redactie: Wim Keizer, 023-5546387, [wkeizer@soobbozh.nl](mailto:wkeizer@soobbozh.nl).

## *De maand die was*

De klant staat centraal.

Zo, dat cliché hebben we ook weer gehad, zodat we het verder rustig kunnen hebben over wat ons in het openbare bibliotheekwereldje bezighoudt, namelijk wie wie aanstuurt of moet aansturen, wie er van wie een dochterorganisatie is of moet zijn, wie de regie heeft dan wel moet hebben, wie er opdrachtgever is of moet zijn, wie er opdrachtnemer is of moet zijn en of de Raad voor Cultuur een goed of een slecht advies heeft uitgebracht.

Het Sectorinstituut werkt aan een *sectorstrategie* en de branchevereniging aan een *branchestrategie*.

Ondertussen bezuinigen de gemeenten gewoon verder en hebben de organisatieadviesbureaus het druk met ondersteuning van gemeenten en bibliotheken bij het formuleren van de kerntaken, zodat tevens duidelijk wordt wat franjetaken zijn en wat dus weg kan.

Voor bibliojournalisten was het weer een druk maandje: handreiking subsidiebeleid VNG, jaarverslag 2010 Sectorinstituut, beleidsplan Koninklijke Bibliotheek, nieuwe BNL-blogs, advies en sectoranalyse Raad voor Cultuur, vergaderstukken branchevereniging VOB en nog veel meer. Maar ook een aantal stukken (nog steeds) niet.

Veel leesplezier (kerntaak bibliotheekwerk)!

Wim Keizer,  
12 mei 2011

*Correctie: In mijn vorige "De maand die was" had ik het bij [www.pbfinnovatie.nl](http://www.pbfinnovatie.nl) over Peter, Bas en Fons. Zoals degenen die doorclickten gezien zullen hebben, moet Bas zijn: **Bart**. Excuus.*

## **Raad voor Cultuur: halveer budget SIOB**

De Raad voor Cultuur adviseert staatssecretaris **Halbe Zijlstra** van OCW het budget van het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB) in 2015 te halveren en de Stichting Bibliotheek.nl onder te brengen bij het SIOB. Dat staat in het op 29 april verschenen advies over het Cultuurbeleid 2013-2016. In dit advies doet de Raad voor Cultuur voorstellen voor een nieuwe infrastructuur van culturele instellingen, waarvoor het budget € 125 miljoen lager ligt dan bij de huidige basisinfrastructuur. De Raad heeft gekozen voor een kleinere landelijke infrastructuur.

Over het SIOB merkt de Raad op: "Er is een sectorinstituut voor bibliotheken dat binnen zijn stelseltaken doet wat de brancheorganisatie en eventuele andere partijen niet voor de

sector doen. Voor de invulling van deze taken kan, naar de mening van de Raad, het huidige budget gehalveerd worden. Vanwege de omvang van de bezuiniging dient deze gefaseerd te worden uitgevoerd. Het sectorinstituut heeft als opdrachtgever en initiator de verantwoordelijkheid voor innovatie en ontwikkeling van het digitale bibliotheekwerk. Mede hierom, en om transparantie te bevorderen en bestuurlijke drukte te verminderen dient de Stichting Bibliotheek.nl. onder het instituut te vallen. Het instituut is daarmee de enige opdrachtgever van Bibliotheek.nl. Naast het digitale bibliotheeknetwerk richt het instituut zich onder meer op samenwerkingsverbanden met verwante sectoren, zoals scholen en archieven.”

De Raad adviseert een richtbedrag van € 3.269.000 voor het SIOB. Het budget van Bibliotheek.nl dient er volgens de Raad dan nog bijgeteld te worden.

Meer op: [www.bibliotheekblad.nl/nieuws/uitgelicht](http://www.bibliotheekblad.nl/nieuws/uitgelicht) (29 april).

## **Raad voor Cultuur: Maak van PSO's landelijke bibliotheekvoorziening**

De Raad voor Cultuur vindt dat de bestuurlijke verantwoordelijkheid van de provincies in het bibliotheekbestel moet worden beëindigd. Dat lijkt de Raad een betere oplossing voor door hem gesignaleerde problemen dan nieuwe wetgeving. De Raad stelt vast de PSO's de Stichting Samenwerkende PSO's Nederland (SSPN) hebben opgericht, maar dat dit niet geleid heeft tot een vervolg door het Interprovinciale Overleg (IPO), noch ambtelijk, noch bestuurlijk. De Raad signaleert dat de provincies de aanbeveling in het Bibliotheekcharter om tot meer uniformering in de taken van PSO's te komen niet opvolgen.

Dit schrijft de Raad in de *Sectoranalyse Bibliotheekbeleid en Letteren* (pagina 38) die hoort bij het advies over het cultuurbeleid 2013-2016. Zie het bovenstaande artikel.

### **€ 40 miljoen landelijk erbij**

De Raad wil dat het subsidiebedrag van de provincies voor de PSO's (ca. € 40 miljoen) beschikbaar blijft voor het openbare bibliotheekwerk. De raad zegt: "Van belang is wel dat voor de branche onontbeerlijke expertise en netwerken van de provinciale serviceorganisaties overgaan naar een landelijke bibliotheekvoorziening. Ook dient in het kader van "geld volgt taak", het budget voor deze organisaties beschikbaar te blijven voor de sector. Als dat wegvalt zijn zowel de landelijke bibliotheekvoorziening als de lokale bibliotheken in gevaar."

### **Samenwerkende PSO's en Bibliotheek.nl samen**

De Raad adviseert verder de ingezette samenwerking tussen de PSO's zodanig te intensiveren dat deze uiteindelijk met de Stichting Bibliotheek.nl samengaan tot een landelijke bibliotheekvoorziening. "De bekostiging kan, na een herverdeling van bestuurlijke verantwoordelijkheden, vanuit OCW via het sectorinstituut plaatsvinden. Op deze manier wordt de organisaties van de bibliotheeksector verregaand vereenvoudigd en worden bestaande expertise en netwerken behouden."

De Raad zegt nog een keer dat als de positie van het sectorinstituut (SIOB) niet wordt versterkt, het SIOB geen meerwaarde heeft ten opzichte van de situatie van voor 1 januari 2010.

“Sterker nog, dan is met het ontstaan van nog meer partijen de situatie verslechterd.”

Meer op: [www.bibliotheekblad.nl/nieuws](http://www.bibliotheekblad.nl/nieuws) (30 april).

## **Jaarverslag SIOB: Bibliotheek.nl liet in 2010 € 2,1 miljoen liggen**

De Stichting Bibliotheek.nl heeft in 2010 ruim € 2,1 miljoen projectgelden voor digitale innovatie van het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB) laten liggen. Dit blijkt uit de jaarcijfers van het SIOB, zoals gepubliceerd in het SIOB-jaarverslag 2010. Ook blijkt dat het SIOB een totaalbedrag van ruim € 3,6 miljoen (inclusief de genoemde € 2,1 miljoen) in 2010 niet heeft besteed, op een begroting voor de besteltaken (exclusief Aangepast lezen) van ruim € 6,2 miljoen.

De herziene begroting was in 2010 € 17,5 miljoen, bestaande uit ruim € 6,2 miljoen voor de reguliere besteltaken en € 11,3 miljoen voor Aangepast lezen. OCW heeft het SIOB toestemming gegeven het in 2010 niet-bestede bedrag in een “bestemmingsfonds OCW” op te nemen. Het SIOB gaat in 2011 en 2012 met OCW overleggen hoe dat fonds zal worden besteed.

De toelichting op de financiële resultaten van 2010 meldt op pagina 7: “Doordat 2010 een startjaar was voor het SIOB zijn de uitgaven achtergebleven bij de begroting. Daarbij werd eind 2010 pas duidelijk dat Bibliotheek.nl in 2010 geen beroep doet op de gelden voor digitale innovatie.”

Op pagina 34 staat in de toelichting op het deel van het SIOB-programma waarin digitale innovatie thuishoort (n.l. afstemming en coördinatie): “De ontwikkeling van de digitale infrastructuur vindt plaats bij Bibliotheek.nl. Eind 2010 werd duidelijk dat Bibliotheek.nl geen projectaanvraag meer zou indienen bij het SIOB voor deze begrote projectgelden.”

Begroot was € 2.108.000, uitgegeven is € 6.283. Niet besteed dus: € 2.101.717.

Meer op: [www.bibliotheekblad.nl/nieuws](http://www.bibliotheekblad.nl/nieuws) (6 mei).

## **KB: informatie-infrastructuur coördineren**

“Niet alleen de Koninklijke Bibliotheek en de wetenschappelijke wereld werken aan digitalisering, ook de openbare bibliotheeksector doet dat. De gezamenlijke openbare bibliotheken bouwen een landelijke digitale openbare bibliotheek (Bibliotheek.nl). Beide initiatieven hebben hun eigen accenten. De KB kan veel digitale content bieden en de openbare bibliotheken een groot publieksbereik. Met het oog op een efficiënte inzet van overheidsmiddelen en de kwaliteit van de dienstverlening, is het van groot belang dat beide initiatieven in samenhang en samenwerking plaatsvinden.”

Dat zegt staatssecretaris **Halbe Zijlstra** van OCW in een brief

d.d. 20 april 2011 aan de Tweede Kamer. Hij zegt verder: “Het is dan ook toe te juichen dat de KB, samen met de wetenschappelijke en de openbare bibliotheken en erfgoedorganisaties, ernaar streeft dat in de toekomst iedereen, waar ook ter wereld, digitaal toegang zal hebben tot ons nationale cultureel erfgoed en, zo mogelijk, ook toegang kan krijgen tot de meest recente wetenschappelijke publicaties.”

### **Eén Nederlandse digitale bibliotheek**

Het KB-beleidsplan 2010-2013, met de titel *Het weten waard*, zegt dat alle bibliotheken in Nederland ervoor moeten zorgen dat hun klanten eenvoudig toegang krijgen tot alle bibliotheekcollecties in het land, tot één Nederlandse digitale bibliotheek. “Vanuit haar wettelijke taak als nationale bibliotheek wil de KB de inspanningen van alle betrokken partijen om de daarvoor noodzakelijke nationale informatie-infrastructuur tot stand te brengen coördineren en faciliteren.”

### **Missie, visie, strategie**

De missie is: De KB is de nationale bibliotheek van Nederland: wij brengen mensen en informatie samen.

De kernwaarden zijn: toegankelijkheid, duurzaamheid, innovatie en samenwerking.

De visie van de KB is:

- Wij bieden iedereen, overal, toegang tot alles wat in en over Nederland is gepubliceerd;
- Wij spelen een centrale rol in de Nederlandse (wetenschappelijke) informatie-infrastructuur;
- Wij bevorderen de duurzame toegang tot digitale informatie in (inter)nationaal verband.

De vijf strategische prioriteiten van de KB zijn:

- Wij verschaffen iedereen toegang tot alles wat in en over Nederland gepubliceerd is;
- Wij verbeteren de nationale informatie-infrastructuur;
- Wij garanderen duurzame opslag van digitale informatie;
- Wij onderhouden, presenteren en versterken onze collecties;
- Wij ontwikkelen de KB tot een uitdagende organisatie waar mensen graag voor willen werken.

Meer op: [www.bibliotheekblad.nl/nieuws](http://www.bibliotheekblad.nl/nieuws) (21 april).

### **“Bibliotheek.nl onder SIOB logisch”**

“Dat de Raad voor de Cultuur voorstelt om Bibliotheek.nl onder het SIOB te hangen, zie ik als een logisch uitvloeisel van de taken die het SIOB heeft. Het Sectorinstituut is immers momenteel verantwoordelijk voor de innovatie en ontwikkeling van het digitale bibliotheekwerk. Bij een duidelijke rolverdeling hebben we allemaal baat in dit toch al ingewikkelde traject.”

Dat zegt **Diederik van Leeuwen**, de nieuwe directeur van de Stichting Bibliotheek.nl, in een kort interview met **Femke van den Berg**.

Over zijn aanpak vertelt hij: “Als directeur van Bibliotheek.nl stap ik op een rijdende trein. Ik zie het als een belangrijke taak om die op volle snelheid op de rails te houden. Ook wil ik

iedereen blijven meenemen in het proces. Want voor mij is niet alleen het resultaat van belang, maar ook de weg ernaartoe. Ik wil graag een enthousiasmerende directeur zijn. De brede ervaring die ik in mijn loopbaan opdeed met zowel online dienstverlening als het aansturen van samenwerking, projectteams en medewerkers, komt nu goed van pas. Het mooie van dit project is, dat iedereen ervan overtuigd is dat de landelijke digitale infrastructuur er moet komen en dat de nationale collectie moet worden gedigitaliseerd. Voor eind 2011 willen we achter de schermen alle touwtjes aan elkaar hebben geknoopt, zodat de digitale infrastructuur gereed is. Althans: versie 0.9 of 1.0. Want helemaal klaar ben je nooit. Innovatie is een *ongoing proces*.”

Meer op: [www.bibliotheekblad.nl/nieuws/uitgelicht](http://www.bibliotheekblad.nl/nieuws/uitgelicht) (8 mei).

## **VOB vraagt advies over relatie met Bibliotheek.nl**

Het VOB-bestuur wil zich de komende maanden extern laten adviseren over de relatie tussen VOB en Bibliotheek.nl (BNL). Dit staat in een notitie *Mededelingen/voortgangsberichten* bij de vergaderstukken voor het ledencongres op 19 mei, onder het hoofdstukje “Advies Raad voor Cultuur / bestuurlijke aansturing Stichting Bibliotheek.nl”.

Gemeld wordt: “Het bestuur heeft inmiddels diverse keren gesproken over de plaats van de Stichting Bibliotheek.nl in het bibliotheekbestel en de bestuurlijke aansturing van deze organisatie (SIOB en VOB benoemen elk 2 bestuursleden en gezamenlijk een voorzitter). De opties variëren van een steviger aansturing door de VOB (dochterbedrijf) tot het juist loslaten van de bestuurlijke verantwoordelijkheid en de invloed op het BNL-beleid anders te organiseren. OCW en SIOB zijn inmiddels ook over dit onderwerp in gesprek.”

### **Advies Raad voor Cultuur**

Meegedeeld wordt verder dat de VOB omstreeks 19 mei een eerste reactie wil geven op het advies van de Raad voor Cultuur, omdat staatssecretaris Zijlstra begin juni wil reageren op dat advies. Het VOB-stuk meldt o.a. over het advies: “De positie en de bestuurlijke aansturing van Stichting Bibliotheek.nl wordt (weer) ter discussie gesteld. In de achterliggende sectoranalyse agendeert de Raad de toekomstige plek van de taken van de provinciale organisaties en het gebrek in de branche van een gedeelde, aansprekende inhoudelijke visie op nut en noodzaak van de openbare bibliotheken.” Zie ook de berichtgeving elders in deze WWW.

### **NBD/Biblion en Bibliotheek.nl**

Onder een kopje “Gesprekken met Stichting Bibliotheek.nl en ND/Biblion” wordt gemeld dat de VOB enkele gesprekken heeft georganiseerd tussen Bibliotheek.nl en NBD/Biblion. Het doel was beide partijen tot afspraken te laten komen inzake de onderlinge samenwerking en afstemming op het gebied van nieuwe digitale dienstverlening voor de bibliotheken (Nationale Bibliotheek Catalogus, e-books). “Dit vanuit de overtuiging dat

de belangen van de bibliotheken gebaat zijn bij een goede verstandhouding en samenwerking tussen beide genoemde organisaties. Het resultaat van de gesprekken is positief.”  
Meer op: [www.bibliotheekblad.nl/nieuws](http://www.bibliotheekblad.nl/nieuws) (10 mei).

## **Commissie Digitale Bibliotheek: zorg over productrealisatie Bibliotheek.nl**

“De voortgang van de productrealisatie bij Stichting Bibliotheek.nl baart de Commissie zorg. Op basis van voorliggende stukken en gesprekken die commissieleden individueel gevoerd hebben (als PSO of OB) met BNL komt een beeld naar voren dat doelen, resultaten en planning onvoldoende helder zijn. De focus van BNL zou moeten liggen op implementeren van wat al mogelijk is en nu even stoppen met nieuwe ontwikkelingen. Daarover spreekt de commissie met Stichting Bibliotheek.nl”.

Dit staat onder “Commissie Digitale Bibliotheek” te lezen in een notitie *Rapportage vanuit de commissies* die geagendeerd is voor het ledencongres van de VOB op 19 mei.

### **Geen drama**

Over het Pleiade-rapport (waaruit blijkt dat de universiteitsbibliotheken vooralsnog niet meedoen aan een Nationale Bibliotheek Catalogus als open index) zegt de commissie: “Inzichtelijk wordt dat er binnen de GII een scheiding ontstaat tussen universiteitsbibliotheken enerzijds en de KB en de OB anderzijds. De Commissie concludeert dat dit jammer is, maar dat het geen drama is als de wegen zich zouden scheiden.”

### **Internationaal**

Over dat laatste onderwerp merkt **Bas Savenije**, directeur van de KB en voorzitter van de stuurgroep van het GII-consortium, in *Informatie Professional 5/2011* op: “De universiteitsbibliotheken oriënteren zich voor hun digitale content met name internationaal en hebben daardoor geen behoefte aan een afzonderlijke centrale metadatabase voor de nationale infrastructuur.”

Hij zegt verder: “Het standpunt van de UB'en hoeft geen belemmering te vormen voor levering van de voorgenomen diensten in de nationale infrastructuur. Het Open Access-materiaal van de UB'en is in ieder geval beschikbaar. Toegang tot wetenschappelijke collecties onder licenties kan (uiteraard onder nader te bepalen voorwaarden) voor een aanzienlijk deel gerealiseerd worden in samenwerking met de KB.”

Op de vraag of het gevolgen heeft voor de beoogde inhoud en mogelijkheden zegt Savenije: “Voor de hoeveelheid metadata nauwelijks en zeker niet in termen van dienstverlening. De backoffice zal er voor de verschillende sectoren, in elk geval op de middellange termijn, anders uitzien. Op de lange termijn zou er via OCLC-World Cat en een Nederlandse metadatahub weer een gemeenschappelijke voorziening kunnen ontstaan.”

Meer op: [www.bibliotheekblad.nl/nieuws](http://www.bibliotheekblad.nl/nieuws) (10 mei).

## Blogs Bibliotheek.nl

*Blogger-in-residence* van Bibliotheek.nl, **Jan Klerk**, heeft na eerst aandacht besteed te hebben aan de *white label website infrastructuur* en de Nationale Bibliotheek Catalogus vervolgens blogs gemaakt over het *Datawarehouse*, de knoppensessie, de jeugd en het proces.

Hieronder alles op een rijtje:

- WLWI: [BNL-blog White label website](#) (16 maart).
- NBC: [BNL-blog NBC](#) (25 maart).
- Datawarehouse [BNL-blog datawarehouse](#) (9 april).
- De knoppensessie: [BNL-blog Knoppensessie](#) (16 april).
- Jeugd: [BNL-blog Jeugd](#) (26 april).
- Proces [BNL-blog Het Proces](#) (5 mei).

## Handreiking subsidiebeleid VNG

De VNG heeft voor gemeenten een handreiking subsidiebeleid gemaakt. Hierin wordt nader ingegaan op het feit dat de digitalisering de behoefte aan boeken en huisvesting kan laten veranderen. De VNG schreef daar op 1 maart een brief over aan staatssecretaris **Halbe Zijlstra** van OCW. Zie WWW van maart en het bericht op [www.bibliotheekblad.nl/nieuws](http://www.bibliotheekblad.nl/nieuws) van 10 maart 2011.

Aan het eind van de handreiking staan zeven *do's* en zeven *don'ts* voor gemeenten:

1. *Wel:* Formuleer een visie op de openbare bibliotheek in relatie tot breder gemeentelijk beleid (cultuurbeleid, mediabeleid, informatiebeleid, jeugdbeleid e.d.).  
*Niet:* Bezuinigen op de openbare bibliotheek zonder overleg over rol, taak en functie van de bibliotheek in de lokale samenleving.
2. *Wel:* Stimuleer innovatie, in het bijzonder voor wat betreft de digitalisering.  
*Niet:* Toestaan dat de openbare bibliotheek 'stand alone' opereert, los van het lokale, provinciale en landelijke netwerk.
3. *Wel:* Subsidieer op tenminste het instapniveau.  
*Niet:* Blindstaren op de vijf functies uit de Richtlijn basisbibliotheken. Niet alle functies hoeven door de bibliotheek even stevig met diensten 'belegd' te worden.
4. *Wel:* Zoek naar mogelijkheden van cross-over tussen de openbare bibliotheek en andere aanbieders van publieke en private diensten: dit zowel op stads-, wijk- als dorpsniveau.  
*Niet:* Vasthouden aan het model van openbaar bibliotheekwerk zoals we dat kennen uit het pre-digitale tijdperk (periode 1945-1995).
5. *Wel:* Onderken dat de bibliotheek van de toekomst vele gedaanten kan hebben: verken samen met de openbare bibliotheek deze toekomstige vormen.  
*Niet:* Op detailniveau bemoeien met hoe de openbare bibliotheek zijn taken vervult. De gemeente moet zich hoofdzakelijk beperken tot de wat-vraag.
6. *Wel:* Bereken een integrale kostprijs.



*Niet:* Alleen ambtelijk met de bibliotheek in contact staan en college en raad niet bij de beleidsvorming betrekken.

7. *Wel:* Doe behoefte-onderzoek onder de bevolking.

*Niet:* Denken dat certificatie niet nodig is of alleen maar kostenverhogend werkt. Het handhaven van de kwaliteit van de dienstverlening is van groot belang.

Het stuk is geschreven door **Cor Wijn** van BMC. De scenario's voor toekomststrategieën die hij noemde bij de regionale VNG-bijeenkomsten in het najaar staan er – meer uitgewerkt – in. Aangegeven wordt dat gemeentelijke programma's onderscheiden kunnen worden in vier soorten, namelijk Wonen, Werken, Weten en Welzijn. Het stuk laat zien wat de openbare bibliotheken op al die vier terreinen kunnen betekenen. Meer op: [www.bibliotheekblad.nl/nieuws](http://www.bibliotheekblad.nl/nieuws) (22 april).

## Sector en branche beide bezig met toekomstvisie

Onder de voorlopige naam *Bibliotheek 2016* is het Sectorinstituut (SIOB) begonnen met het ontwikkelen van een visie op het bestel van openbare bibliotheken voor de periode 2013-2016. Het gaat wat het Sectorinstituut betreft om een eigen opvolging van de *Agenda voor de toekomst 2009-2012*.

De VOB is begonnen met voorbereidingen voor haar eigen nieuwe *Agenda voor de toekomst*. De VOB-commissie strategie presenteert op 19 mei, tijdens een ledencongres, een vlugschrift (pamflet) als tussenstap op weg naar de actualisering van de toekomstagenda. Op 17 maart was er al overleg met de voorzitters van de Provinciale Directie Overleggen (PDO'en). De strategiecommissie is in de versnelling geschoten. WWW van april berichtte erover.

### Breed spectrum

Het SIOB ontwikkelt een visie op basis van zijn eigen en van externe expertise. Het SIOB vraagt experts uit een breed spectrum rondom de bibliotheekwereld om hun ideeën over de toekomst te belichten.

Er worden zeven stappen doorlopen:

1. Een SWOT-analyse. Die is er al, zie [de website van het SIOB](#).
2. Selectie van hoofdthema's en subthema's (mei 2011);
3. Expertbijeenkomsten (mei 2011);
4. Uitwerking belangrijkste thema's (mei/juni 2011);
5. Synthese (juli/augustus 2011);
6. Mini-conferentie (september 2011);
7. Presentatie definitieve visie ( 8/9 december 2011).

### Opties voor segmenten

Op 19 mei gaat de VOB-commissie strategie met de VOB-leden in gesprek over de toekomst. VOB-directeur Ap de Vries zegt in de uitnodigingsbrief voor 19 mei: "Om tot een gezamenlijke strategie te komen waarin alle leden, in al hun verschijningsvormen, zich kunnen vinden en die ook bruikbaar is voor



de eigen bibliotheek/organisatie, is het nodig om eerst een analyse te maken, een gedeelde analyse te krijgen van kansen en bedreigingen en mogelijke toekomstopties. De analyse van externe factoren (trends, ontwikkelingen) en van interne sterkten en zwakten leidt tot een aantal strategische opties voor verschillende bibliotheeksegmenten. Hierin kan de basis worden gezocht van een strategie die alle bibliotheken en bibliotheekstelselorganisaties bindt.”

Meer op: [www.bibliotheekblad.nl/nieuws](http://www.bibliotheekblad.nl/nieuws) (6 mei).

## Centrale bibliotheek vervangen door digitale bibliotheek?

Is het een goed idee in een stad de centrale bibliotheek te vervangen door een digitale bibliotheek? Dat is een vraag in een meningspeiling van Bibliotheekblad. De uitslagen blijken van de ene op de andere dag sterk te kunnen wisselen.

Meer op: <http://www.bibliotheekblad.nl/rubrieken/peiling>.

## Resultaten Schoolbibliotheken

Hoe staat het met de ketensamenwerking tussen scholen en bibliotheken? Dat was de vraag die centraal stond tijdens de door SIOB en Stichting Lezen georganiseerde conferentie *Schoolbibliotheken Nieuwe Stijl* op 21 april in Den Bosch. ‘De eerste resultaten zijn goed’, aldus **Adriaan Langendonk** van *Kunst van Lezen*. Nu nog uitzoeken of de leerlingen ook beter presteren dankzij de schoolbibliotheek.

Meer op: [www.bibliotheekblad.nl/rubrieken](http://www.bibliotheekblad.nl/rubrieken) (26 april).

## Tien jaar Nieuwsbrief ook in München

De *Bayerische Staatsbibliothek* heeft de *Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk 2001-2010* (door ProBiblio uitgegeven in drie banden) besteld. Wie dus een keer in München is en denkt: ik moet hoognodig de Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk eens inzien kan dat doen in de staatsbibliotheek.

ProBiblio heeft eind vorig jaar de banden geschonken aan de OBA en de KB. Ze zijn opgenomen in de catalogus:

[zoek.kb.nl/nl/search/boek](http://zoek.kb.nl/nl/search/boek).

Vermoedelijk kwam de Bayerische Staatsbibliothek via deze catalogus op het spoor van de banden.

## *Wat Marina Meent*

### Pleidooi voor inspiratie-uurtje

“Misschien heb ik het mis, maar ik heb de indruk dat vaak de nieuw binnengekomen collectie vooral administratief wordt verwerkt, voorzien van het juiste label en neergezet op de juiste plaats. Waarbij over de plaatsing tegenwoordig natuurlijk

uitgebreid wordt nagedacht. Maar daarin schuilt een gevaar. Het gesprek van de dag dreigt nu te vaak te gaan over de kaft van het boek en de beste plek om het te plaatsen. Belangrijk, zeker, maar niet de essentie van bibliotheekwerk. Het gaat erom wat er achter de boekkaft, cd-hoes of dvd-doos zit. Inhoud. Ideeën. Inspiratie. Om die inspiratie te kunnen uitdragen, moeten we bij de basis beginnen. Dat is het voltallige personeel. Daarom pleit ik voor vaste inspiratiemomenten in het bieb-rooster. Momenten waarop inspiratie de ruimte krijgt en gedeeld kan worden. Om anderen te inspireren moet je zelf geïnspireerd zijn. Laten we dus vooral bij onszelf beginnen.” Dat zegt **Marina Polderman** in haar eerste gastblog op de site van Bibliotheekblad: [www.bibliotheekblad.nl/rubrieken/gastblogs](http://www.bibliotheekblad.nl/rubrieken/gastblogs) (10 mei).

### *Wat Wim Meent (WWM)*

#### **Informeren, contextualiseren en duiden**

Informatie verstrekken, overzicht bieden (contextualiseren) en inzicht geven (duiden) zijn de kerntaken van de *nieuwe* bibliothecaris. Het waren al heel lang de kerntaken van de journalist. Het zijn ook de kerntaken van de *bibliojournalist*, maar dan toegespitst op bibliotheekwerk.

Informeren begint met veel lezen. Ik lees me te pletter en al lezend gaat het contextualiseren en duiden in m'n hoofd onafgebroken door. Hoewel ik de beste ideeën daarvoor niet-lezend op de fiets krijg.

Op 29 april was ik allerlei stukken, mails en teksten op websites aan het lezen, toen ik aan het eind van de middag hoorde dat het advies van de Raad voor Cultuur over het cultuurbeleid en de landelijke bezuinigingsplannen er was. Dat leidde tot snelle actie om de gedeelten die over het openbare bibliotheekwerk gaan te kunnen melden op [www.bibliotheekblad.nl](http://www.bibliotheekblad.nl). Het leuke van zo'n website is dat je er primeurs mee kunt halen.

Ik schreef erover in m'n maandelijkse gastblog.

Meer op: [www.bibliotheekblad.nl/rubrieken/gastblogs](http://www.bibliotheekblad.nl/rubrieken/gastblogs) (2 mei).

#### **Advies Raad voor Cultuur heeft voor- en nadelen; is het haalbaar?**

De ca. € 40 miljoen die provincies gezamenlijk bijdragen aan de PSO's toevoegen aan het landelijke bibliotheekbudget en de Samenwerkende PSO's met Bibliotheek.nl laten samengaan in "een landelijke bibliotheekvoorziening". Via het in 2015 qua besteltakenbudget gehalveerde SIOB - ruim € 3 miljoen in plaats van ruim € 6 miljoen - te bekostigen door OCW: *een serviceorganisatie die in opdracht van het SIOB voor bibliotheken werkt.*

Ziedaar in het kort het advies van de Raad voor Cultuur over het openbare bibliotheekwerk.

### Visies

Zoals vaker gebeurd is met adviezen van de Raad voor Cultuur, zal dit advies zeker wel ergens toe leiden, maar kan het heel anders uitpakken dan de Raad bedoelt. Bovendien focust de Raad zich nogal sterk op de structuur en de geldstromen en minder op de inhoud en de cultuur. Geconstateerd wordt dat de visies op goed bibliotheekwerk uiteenlopen en dat het wenselijk is de maatschappelijke functies van de bibliotheek opnieuw vast te stellen. "Niet de institutie zelf en de huidige werkprocessen dienen centraal te staan, maar de vraag welke functies openbare bibliotheken moeten vervullen." Tja, het Sectorinstituut werkt aan een *sectorstrategie* en de branchevereniging aan een *branchestrategie*. Ondertussen zijn de organisatieadviesbureaus al lang bezig gemeenten en bibliotheken te helpen met visieontwikkeling en strategiebepaling op basis van de functies die een bibliotheek kan hebben m.b.t. Wonen, Werken, Weten en Welzijn.

### Transparantie en openbaarheid

Als ik iets de hoogste prioriteit zou willen geven is het *niet* om aan het gebakkelei tussen het Rijk en provincies over taken en gelden ook nog een discussie over taken en gelden voor het bibliotheekwerk toe te voegen. Maar wel om OCW te adviseren SIOB en Bibliotheek.nl te dwingen heel rap de aanbevelingen uit het *HEC-rapport* toe te passen. Deze beide clubs moeten nou eens echt transparant worden en helder gaan communiceren. Ik zou niet weten waar het goed voor is dat Bibliotheek.nl haar subsidieaanvragen en begrotingen 2010 en 2011 niet wil publiceren en het SIOB niet de adviezen die het over de (concept-)subsidieaanvragen van Bibliotheek.nl heeft uitgebracht. Het in het jaarverslag 2010 van het SIOB vermelde bericht dat het pas eind 2010 duidelijk werd dat Bibliotheek.nl het in de SIOB-begroting voor digitale infrastructuur bestemde bedrag van € 2,1 miljoen *niet* zou aanvragen laat een competentiestrijd tussen beide stichtingen vermoeden. Gelukkig hebben we onze VOB, die in hetzelfde Haagse pand zit en regelmatig overlegt met de beide pandgenoten. Ik ga er vanuit dat de VOB het HEC-rapport van harte omarmt en ondersteunt. Het lijkt wel of sommige clubs minister Piet Hein Donner volgen als het gaat het om openbaarheid van stukken waar publiek geld mee gemoeid is, maar ik verwacht dat onze branchevereniging het *vrij verkeer van informatie* hoog in het vaandel houdt. Zie ook *Binnenlands Bestuur*: [www.binnenlandsbestuur.nl](http://www.binnenlandsbestuur.nl) (6 mei).

### Spraakmakend

Het meest spraakmakende advies van de Raad voor Cultuur was dat uit 1998: de aanbeveling in Nederland te komen tot openbare bibliotheken met een werkgebied van 400.000 tot 500.000 inwoners, te bekostigen door gemeenten en provincies samen. En verder alleen landelijke ondersteuning, zodat we twee lagen zouden hebben: de regio (of kleine provincie) en het Rijk. We weten wat er van terecht gekomen is na het rapport-Meijer uit 2000, het Koepelconvenant uit 2001 en de Aanvulling op dat convenant uit 2004.

We hebben nu een lappendeken van zwakkere basisbibliotheken (vaak meerdere, armere gemeenten omvattend), een aantal bibliotheken in een stedelijke regio met platteland erbij, veel

stadsbibliotheken met één organisatie per gemeente, enkele heel grote stadsbibliotheken (de G3, met werkgebieden van 480.000 tot 800.000 inwoners, betaald door gemeenten) en slechts één organisatie die veel lijkt op wat de Raad voor Cultuur in 1998 bedoelde, namelijk Biblionet Groningen (werkgebied 580.000 inwoners). We hebben nu meer werkgevers en werkgevertjes in het openbare bibliotheekwerk dan tien jaar geleden. En verder PSO's die stevig onderdeel uitmaken van een provinciaal bibliotheeknetwerk en PSO's die daar minder goed in geworteld zijn.

Wat zijn de voor- en nadelen van het advies van de Raad voor Cultuur? En is het voorstel ook haalbaar? Welke bijeffecten kan het hebben?

### **Voordelen**

Een voordeel is onmiskenbaar dat de € 40 miljoen die de provincies aan de PSO's verstrekken doelgerichter en doelmatiger wordt aangewend dan nu het geval is. Minder PSO-gebouwen en minder PSO-overheadkosten. Ik heb er een aantal keren voor gepleit dat provincies en OCW zich inzetten voor een gecoördineerde aanwending van het provincie- en OCW-geld en dat PSO's en SIOB goed samenwerken. Ik ben ook tegen de inzet van provinciegelden voor overbodige doelen, zoals een paar jaar geleden aan de kaak gesteld door de bestuurskundige **Klaartje Peters** (met als voorbeeld de *strandbibliotheek*). Maar sinds een groot deel van de OCW-innovatiemiddelen niet meer via de provincies loopt en er geen "marsrouteplannen" meer hoeven te worden gemaakt, lijken de provincies hun interesse voor bibliotheekbeleid grotendeels verloren te hebben. IPO heeft wel het Bibliotheekcharter ondertekend, maar in tegenstelling tot de situatie bij het Koepelconvenant is niet per provincie commitment gevraagd en verkregen. In de praktijk heeft een aantal provincies het Charter aan zijn laars gelapt. Duidelijk is ook geworden, in het kader van bezwaar maken tegen provinciale bezuinigingen, dat het Charter geen juridische rechtskracht heeft.

Voordeel is ook dat opereren met twee overheidslagen minder gecompliceerd is dan met drie. Zoals ik al eerder schreef (*Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk oktober 2010*), gaat het Regeerakkoord uit van twee bestuurslagen per onderwerp. Ook zegt het Regeerakkoord dat de kerntaken van de provincies liggen op het gebied van ruimte, economie en natuur. Aangezien het niet te verwachten is dat Rijk en gemeenten stoppen met bibliotheekwerk, is de provincielaag de meest voor de hand liggende laag om eruit te schrappen. Maar het zou natuurlijk jammer zijn als de daarmee gepaard gaande € 40 miljoen verdwijnt. Het pleidooi van de Raad voor Cultuur om het geld te centraliseren is een poging dat te voorkomen.

Nog een voordeel is dat als het geld voor de "landelijke bibliotheekvoorziening" (die ontstaat na samengaan van Bibliotheek.nl en de Samenwerkende PSO's) wordt uitgebreid met € 40 miljoen de tarieven die de landelijke voorziening moet rekenen voor haar digitale diensten en producten zo laag kunnen zijn (en wellicht zelfs gratis) dat bibliotheken wel gek zijn er niet aan mee te doen. Zelf kunnen ze dan gelden vrijspelen voor andere, meer lokale taken. Maar het is wel de vraag of

€ 40 miljoen extra niet *veel te veel* is voor alleen maar digitale diensten en producten. PSO's bewegen zich ook op gebieden als Marketing, HRM en Bibliotheekinhoudelijke functies. Gaat de nieuwe landelijke bibliotheekvoorziening daar dan volgens de Raad voor Cultuur ook in voorzien? Het advies zegt dat het Rijk er *grofweg* is voor de digitale bibliotheek en de gemeenten voor de fysieke bibliotheken. "Naar de mening van de Raad lost dit de knelpunten in de sector op." Het is de vraag of dit waar is als HRM, Marketing en bibliotheekinhoud op lokaal niveau in de knel komen door het wegvallen van de provinciale subsidies die hiermee nu gemoeid zijn. Die taken zouden dan toch toegevoegd moeten worden aan de Rijkstaken. Een oud, maar nog niet uitgevoerd, breed gedragen idee, waar alle bibliotheken veel baat bij kunnen hebben, is dat het Rijk het leenrecht centraal afkoopt (kosten ca € 15 miljoen).

### Nadelen

Nadelen zijn er ook. In provincies waar bibliotheken en PSO's stevig samenwerken in een provinciaal netwerk of samen een basisbibliotheek vormen (Groningen) zit men niet te wachten om aan dat netwerk de provinciale middelen te onttrekken. Het zal het lokale bibliotheekwerk schaden. Zoals ik hierboven aangaf, zijn die € 40 miljoen die de PSO's ontvangen lang niet alleen bedoeld voor digitale diensten en producten. En een aantal bibliotheken meent nog steeds een belangrijke functie te hebben en te kunnen behouden als fysieke plek met fysieke boeken en andere bibliotheekmaterialen, zonder zwaar te geloven in de zegeningen van een *white label website-infrastructuur*, een *datawarehouse* en een nationale bibliotheekcatalogus (als open index) van *alle content* en *alle* titels van *alle* bibliotheektypen. Dit laatste blijkt volgens het door OCW gesteunde KB-beleidsplan 2010-2013 voor de KB een strategische prioriteit te zijn. Ook het rapport-Calff was gebaseerd op de gedachte dat bibliotheekwerk zonder zo'n open index weinig bestaansrecht meer heeft, onder het motto: wat niet digitaal is bestaat niet meer en digitaal denken is internationaal denken, niet lokaal.

Overigens zou het advies van de Raad voor Cultuur, ook al zou het niet worden opgevolgd, de PSO's wel moeten stimuleren hun nog maar pas begonnen streven naar samenwerking, afstemming en benutting van elkaars capaciteiten  *aanzienlijk* te versnellen. Ook zonder centralisatie kunnen PSO-middelen effectiever en efficiënter worden ingezet dan thans het geval is.

### Haalbaar?

Ideeën over grepen in het provinciefonds zijn niet nieuw. Zie de special van de *Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk* van april 2007. Maar in een tijd waarin een aantal provincies het niet eens is met het bestuursakkoord van Rijk, IPO en VNG, omdat ze vinden dat met de overheveling van taken van het Rijk naar de provincies te weinig gelden meekomen, ligt het omgekeerde – gelden centraliseren van provincies naar Rijk – niet erg voor de hand. *Als* het al zal gebeuren dan in het kader van een grote operatie, met uitruil van taken en gelden. Maar dan ben je als bibliotheekwerk de *speelbal* van veel meer omvattende machten en krachten. Het grootste gevaar van het advies is dat de provincies *wel* stoppen met subsidiëring van de PSO's,

maar dat die € 40 miljoen *niet* voor openbaar bibliotheekwerk bestemd blijft en bij de provincies gewoon voor de provinciale kerntaken wordt ingezet. Weer een bezuiniging erbij.

### **Bijeffecten**

Stel dat het doorgaat en dat de Samenwerkende PSO's met Bibliotheek.nl een nieuwe landelijke voorziening vormen, via het SIOB bekostigd door OCW. Wat gebeurt er dan? OCW betaalt nu € 6 miljoen besteltakengeld aan het SIOB en verstrekt € 20 miljoen aan innovatiemiddelen (z.g. *enveloppegeden*). Samen € 26 miljoen. Als er van het SIOB € 3 miljoen af gaat blijft er € 23 miljoen over (zolang er nog enveloppegelden zijn). Met de € 40 miljoen van de provincies erbij is er dan € 63 miljoen landelijk beschikbaar. Die staat tegenover de ca. € 350 miljoen (of minder?) van gemeenten die na de gemeentelijke bezuinigingen nog overblijft van de huidige ca. € 450 miljoen. Kan € 63 miljoen die hele € 350 miljoen drastisch in door OCW en KB beoogde richting beweging laten bewegen? Zoals ik al vaker schreef, kijken bibliotheken gewoon naar de landelijke instellingen als klanten naar leveranciers. Als het aanbod inhoudelijk aantrekkelijk voor ze is en de prijs acceptabel, nemen ze producten en diensten af. Anders niet. Ook met strengere certificering (als VNG en gemeenten daaraan meewerken) wordt dat niet wezenlijk anders. Hetzelfde geldt voor de vraag of de VOB wel of geen bestuursleden voordraagt voor het bestuur van Bibliotheek.nl (en daarmee Bibliotheek.nl – of de nieuwe landelijke voorziening met de Samenwerkende PSO's erbij - wel of niet als een "dochterorganisatie" ziet). Het maakt niets uit. Bibliotheken kiezen zelf wat ze wel of niet doen, binnen de door de autonome gemeenten gestelde kaders.

De bibliotheken en de PSO's zijn thans lid van de VOB. De PSO's betalen in 2011 10% van de VOB-contributies. Het ligt niet zo voor de hand dat de nieuwe landelijke voorziening als onderdeel van *de sector*, bekostigd door OCW via het SIOB, lid van *branchevereniging* VOB wordt. Dat betekent dus 10% minder contributie voor de VOB. De branche zal dan nog beter dan nu al het geval is moeten nadenken over de vraag of aanstellen van enkele goede, professionele lobbyïsten in Brussel en Den Haag niet meer zoden aan de dijk zet dan doormodderen met commissies, vlugschriften, pamfletten en digitale petitie van een nog armlastiger VOB.

### ***Wat Wim nog niet Weet (WWnnW)* Nog geen reactie GII-stuurgroep**

De Stuurgroep van het GII-consortium heeft de gezamenlijke brief d.d. 21 december 2010 van VOB, Plusbibliotheken, SIOB en Bibliotheek.nl behandeld. Dat werd al gemeld in de WWW van maart. Een schriftelijke reactie van de Stuurgroep moet echter nog steeds worden vastgesteld.

*Wat al langer staat:*

- De specificatie van de gelden van 2010 zoals ze door Bibliotheek.nl besteed zijn. (Die staan straks in de komende jaar-

rekening van Bibliotheek.nl).

- De besteding van de OCW-gelden in 2009 (grotendeels door de Projectgroep Bibliotheekinnovatie). OCW verwachtte daar op 1 mei duidelijkheid over te hebben.
- Vragen omtrent de Centrale Catalogus voor OB'en (CCOB) van NBD/Biblion, de Nationale Bibliotheek Catalogus (NBC) van Bibliotheek.nl en Worldcat van OCLC:
  - Ik zie voor OB'en de volgende (voor zover ik begrijp uit de tot nu toe gevoerde discussies) varianten: de CCOB, zoals in ontwikkeling bij NBD/Biblion, een NBC en Worldcat (met overslaan van NBC, waarmee we volgens **Josje Calff** wellicht *miljoenen* kunnen besparen). Klopt dat, of zit hier een denkfout?
  - Is een NBC van OB'en, UB'en en KB samen denkbaar *zonder* OCLC, of zitten we daarmee vast aan OCLC?
  - Weten alle OB'en, UB'en en KB al dat ze een netwerkcollectie hebben, of denken ze wellicht nog dat ze elk apart - ook binnen de bibliotheektypen - hun eigen collectie hebben?
  - En als dat laatste het geval is, wat gebeurt er om al die afzonderlijke collecties een netwerkcollectie te laten worden? Is daar landelijk iemand mee bezig?

(N.B.: de in de WWW van januari gemelde verwachting dat in februari bekend zal worden wie de bouw van de NBC gaat doen (OCLC, NBD/Biblion-consortium of OCLC en NBD/Biblion-consortium *samen*) is niet uitgekomen. Er is nog steeds niets over bekendgemaakt. Inmiddels is duidelijk dat de UB'en niet meedoen en KB en Bibliotheek.nl samen willen beginnen, door in overleg te treden met de directie van OCLC Europe, Middle East and Africa. Nog niet duidelijk is gemaakt wat dit betekent voor NBD/Biblion en de CCOB. Wel heeft de VOB enkele gesprekken georganiseerd tussen NBD/Biblion en Bibliotheek.nl, met, volgens de VOB, positief resultaat. Maar wat dat resultaat inhoudt is niet gemeld).

## *Wat Wij niet mogen Weten (WWnmW)* **Niet-openbare stukken**

De volgende stukken worden door de betrokken organisaties niet openbaar gemaakt:

- Subsidieaanvraag 2010 en begroting van Bibliotheek.nl;
- Concept-subsidieaanvraag 2011 en begroting van Bibliotheek.nl van oktober 2010 (zie *Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk*, november 2010);
- Advies SIOB aan OCW over deze subsidieaanvraag;
- Definitieve subsidieaanvraag en begroting 2011 van Bibliotheek.nl (inmiddels door OCW gehonoreerd met € 11,1 miljoen).

## **Correctie begroting 2011 SIOB**

In de vorige WWW meldde ik dat het SIOB de begroting 2011 niet openbaar wil maken. Dit was gebaseerd op het feit dat ik geen enkele respons kreeg op mails hierover.



Inmiddels liet **Gerard van Dijk**, directeur a.i. van het SIOB, weten dat het SIOB meerjarige subsidie ontvangt (2010-2012). Het [beleidsplan 2010-2012](#) (*Sterk stelsel, groter bereik*) meldt op pagina 51 de meerjarenbegroting. Aan baten en lasten voor de reguliere besteltaken is € 6,8 miljoen begroot. Aan baten en lasten voor aangepast lezen € 11,3 miljoen. Een uitgewerkte begroting 2010 staat op pagina's 49 en 50. In het [jaarverslag 2010](#) van het SIOB staat op pagina 7 een begrotingswijziging 2010, naar aanleiding van de subsidiebeschikking 2010 die op 10 december 2010 ontvangen werd. Meer over het jaarverslag 2010 elders in deze WWW.

---

## WWW en Bibliotheekblad

In de **WWW** van maart is aangekondigd dat verzending (per mail) als *e-bulletin* zal gaan geschieden vanuit Bibliotheekblad. Dat is nog steeds het plan, er wordt door de websitebouwer van Bibliotheekblad ook hard gewerkt aan een digitale nieuwsbrief-module, maar realisering heeft even meer tijd nodig dan was gehoopt. Het is ook overal hetzelfde met die digitale producten ;-).

---

## Colofon

**WWW** is een uitgave van Wim Keizer. Hij is ambtelijk secretaris van de Stichtingen Overleg Openbaar Bibliotheekwerk Noord-Holland (SOOB NH), Bibliothekenoverleg Zuid-Holland (BOZH) en Samenwerkende PSO's Nederland (SSPN).

**WWW** wordt gemaakt op persoonlijke titel, in nauwe samenwerking met *Bibliotheekblad* ([www.bibliotheekblad.nl](http://www.bibliotheekblad.nl)), en gaat over de officiële vernieuwing van het openbare bibliotheekwerk.

**WWW** staat voor *Wat Wim Weet*. Wat Wim Weet, weet ik door te vragen Wie, Wat en Waarom? Waar, Wanneer en Hoe? En door te kijken op het WereldWijde Web.

Ik weet wat ik weet en wat ik niet weet. Maar er zijn vast ook feiten van welke ik niet weet dat ik ze niet weet. Tips en documenten zijn van harte welkom! Mijn motto is: *Comment is free, but facts are sacred*.

Ook reacties zijn van harte welkom en worden geplaatst als voor- en achternaam vermeld worden (en bij voorkeur ook de functie). Ze kunnen worden gemaïld aan [wkeizer@soobbozh.nl](mailto:wkeizer@soobbozh.nl). De bibliotheekvernieuwing verdient discussie *in het openbaar*.

**WWW** is digitaal ontsloten, vooralsnog op de website van het Netwerk van Directeuren: [www.netwerkvandirecteuren.nl](http://www.netwerkvandirecteuren.nl). Wie rechtstreekse toezending wil, kan een mailtje sturen aan [wkeizer@soobbozh.nl](mailto:wkeizer@soobbozh.nl).